

Doamna în Alb de la Noviodunum

Nicolae Rădulescu

Într-o zi frumoasă de vară, cu soare, cu lumină, cu liniște ne îndreptam cu "pasagerul" spre Noviodunum. Petrecusem, împreună cu familia, câteva zile la Sulina.

Deși poposisem la soare răsare pentru sfânta odihnă pe drept cuvenită, ne făcusem timp și pentru a vizita acele locuri prezente aievea în cărțile lui Jean Bart.

Printre altele, am vizitat farul, bisericile diferitelor religii și culte, clădirile Comisiei Europene a Dunării, celebrele localuri din Europolis și mai ales cimitirul, pe care l-am supus unei riguroase radiografii etnografice.

O adevărată carte de enciclopedie a vremurilor trecute. Fiindcă în cimitirul din Sulina "strigă prezent toate neamurile lumii!" Fără să exagerez, mărturisesc că eram prinși în mrejele unei visări, mă urmărea gândul că vom descoperi și sanctuarul unde-și găsise loc de odihnă frumoasa dar nefericita Evantia.

Dar Evantia, pagină de farmec a mitologiei Selinei - parcă zeiță consângeană cu eroul care-și găsise odihna în "Insula cea Albă", nu s-a prezentat la apel. O deziluzie pe care, ce-i drept, o prevăzusem.

Așadar, ne aflam în drum spre casă. "Corabia" era supraetajată, astfel că de sus te desfătai privind acea apă limpede și lină, cufundată parcă, într-o baie de verdeță.

Parcă te aflai într-o zonă geografică cu climat dulce și cu vegetație luxuriantă - un adevărat paradiș!

După ce am admirat frumusețea vie a paradișului verde, ne-am retras în salonul destul de întins și foarte puțin aglomerat. Domnea o pace absolută.

Fiica noastră, un pui de om de vreo opt ani, rămăsesese afară la balustradă să admire, încă, acea frescă a naturii care te fascina.

În acele momente s-a apropiat de fetișcană o doamnă - pe vremea aceea o tovarășă, care să fi avut 45-47 de ani. Se vedea că era o persoană cu

înțuită distinsă, cu educație și plină de demnitate, care-și conserva bine o parte a tinereții. Era îmbrăcată într-o rochie albă - îmaculată.

Distinsei persoane i-a atras atenția ființa aceea liniștită, care scruta zarea și aduna în ochii ei mari frumusețea creată de Dumnezeu. Parcă împinsă de instinct, doamna în cauză a intrat în dialog cu fiica noastră. A întrebat-o unde merge. Aflând că va coborî la Noviodunum, persoana a devenit imediat deosebit de curioasă și interesată, mai ales că pe pieptul bluzei, copila purta sigla "CL.FL.MY."

A întrebat-o dacă la Noviodunum, nu departe de monumentul eroilor, pe o străduță care urcă și are pe latura dreaptă o biserică, știe ea o casă în care se intră urcând o scară, cu un număr de trepte pe care nu-l mai ține minte, cu grădiniță, cu ogrădă.

Fetișanca i-a răspuns foarte calm și sigur că ea cunoaște acea casă.

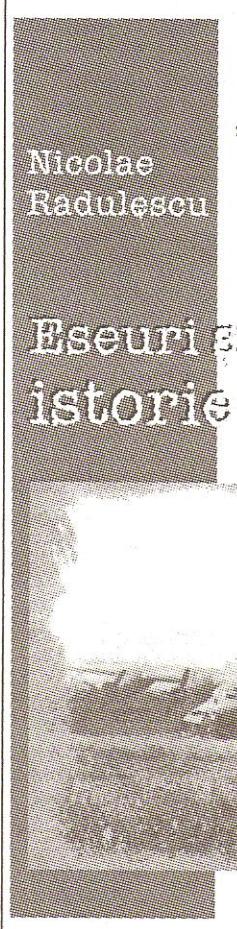
Doamna în Alb, parcă electrizată și încărcată de emoție s-a interesat cine locuiește în casa despre care discutau.

- Acolo locuim noi, i-a răspuns fiica noastră.
- Daaa? a exclamat mirată Doamna în Alb și a continuat: dar părinții tăi, tatăl tău, cine este, cu ce se ocupă?
- Tatăl meu este directorul Liceului din Noviodunum.

Răspunsul a fost rostit calm și cu intonație de mătase, fapt pe care Doamna în Alb ni l-a relatat ulterior.

Surprinsă și plăcut impresionată, Doamna în Alb a îmbrățișat inofensiva ființă și a întrebat-o dacă părinții ei sunt pe vapor. Si a adus-o în cabină, unde ne aflam noi.

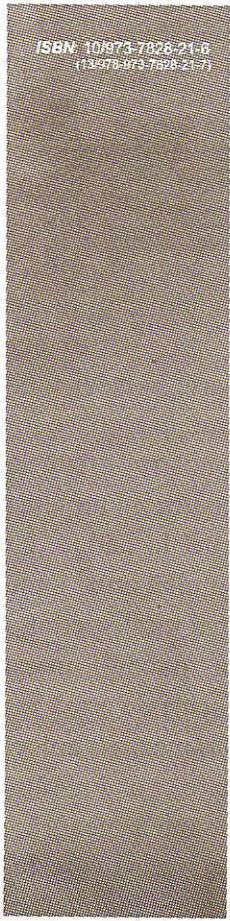
Până la Noviodunum mai aveam de zăbovit încă vreo trei-patru ore bune, aşa că s-a convorbit cu intensitate, cu interes, cu multă sinceritate. De la început ne-a atras atenția faptul că distinsa doamnă folosea un ton șoptit, parcă de taină. Mai târziu aveam să înțelegem care era motivul acestui ton cvasiconspirativ.



Prezentarea făcută persoanei mele la Chișinău în revista Literatură și Artă, de către redactorul Rodica Iunca, m-a bucurat nespus de mult.

Fiindcă mă simțeam cu adevarat român basarabean și înăudintre cei care dorau și visau unirea cu fratej din Patria mamă,

Oare, Doamne, ce traieri sufletești, ce zbuciumătoric îl elimină одниօară pe fratej noștri basarabeni cărora îi se refuză dreptul de a se socotii români?



În sfârșit, noua companionă de la noi multe lucruri nu avea de aflat. Câteva informații, totuși, i-am strecut. Astfel, i-am explicat că am reușit printr-un artificiu să trecem clădirea în care locuiau în patrimoniul Liceului, ceea ce ne-a permis să asigurăm renovarea și întreținerea imobilului, că incinta este funcțională pentru că s-a construit un garaj, un atelier, s-a introdus instalație pentru apă potabilă etc.

Ne-a mulțumit cu recunoștință pentru că nu am lăsat clădirea să intre în proces de degradare și s-a arătat fericită că locuința, casa de care o legau - spunea dumneaei, multiple fire sentimentale, peste care uitarea nu putea avea efect, se afla în bună conservare.

Noi încă nu aflasem care erau acele multiple fire sentimentale care o legau de exoticul Noviodunum și nici cine era interlocutoarea noastră.

În continuare s-a interesat de vecinii locuinței apoi de mai toate fostele cadre didactice, desigur, înaintea tuturor de domnișoara Lelia Avrigeanu și de domnul Coloianu, care atunci se aflau încă în viață, de starea bisericii, despre starea gămiei și a comunității turce etc.

Dar cine era distinsa Domnă în Alb?

Ne-a explicat dumneaei.

Dânsa era nepoata proprietarilor casei - familia Barbăneagră. Așadar, șoapta în care se exprima se datora faptului că vărul său, regizorul Paul Barbăneagră "ne mai deranja" câteodată noaptea când ascultam postul de radio Europa Liberă, faptă socotită eretică în vremea aceea. Am înțeles că domnia sa era un fel de persona non grata în Noviodunum și că se temea să viziteze localitatea de care o ardea un dor profund și unde încă mai avea rude.

După câte îmi amintesc se înrudea cu familia Mitrofan - doamna respectivă în vremea evocată lucrând la serviciul administrativ al liceului.

Mergând pe unda apei, adâncindu-ne în discuție, treptat, treptat am alunecat în păcatul frumos al constituirii unui fel de comuniune sufletească pe fundalul căreia comunicarea a fost liberă, neîngrădită, afectivă.

Ne-a povestit cum, copilă și adolescentă fiind, a locuit cu familia în Basarabia, la Reni, unde tatăl său era demnitar al statului și că - lucrând la primărie avea autoritate și influență, stări de fapt pe care le folosea în slujba comunității. De aceea era

bine văzut, respectat și îndrăgit atât de români, cât și de alogeni, cu care se afla în deplină armonie.

Exista la Reni, spunea Doamna în Alb, un nucleu foarte unit al notabililor, adică al slujbașilor de la primărie, ai bisericii, ai școlii, ai comercianților, ai gărilor fluvială și feroviară, ai militariilor, ai băncii, ai dispensarului uman etc. De-a lungul anilor nu fuseseră surprinse momente de factură socială sau etnică între diferitele părți ale comunității, foarte apropiată și unită prin interes, prin sentimente de camaraderie, de integritate morală, de respect și într-ajutorare, mai ales că existau și familiile mixte. Era adevărat că mai străbătea peste vreme ecoul îndepărtat al acelei neliniști iscate în anul de foc 1924, în cadrul căreia se detașaseră alogenii. Totul părea însă, spunea dumneaei, de domeniul trecutului, că praful uitării acoperise acel seism despre care nu-și mai amintea nimeni, sau poate că unii nu voiau să se afle că nu se uitase totul.

În sănul comunității orășenești un rol însemnat îl jucau, cum era și firesc, preotul român și cei trei feciori ai săi, foarte respectați în urbe, cu autoritate și cu multă influență. Unul dintre băieții preotului era învățător, foarte apreciat, mai ales că știa bine și limba rusă, fapt care-l ajuta să-i învețe și pe copii. De aceea, multe lecții le făcea în limba rusă, ne spunea Doamna în Alb. De altfel, și preotul, în timpul liturghiei introducea unele versete în limba rusă, motivând că rusa este limbă sfântă.

Avea dumnealui o singură nemulțumire și anume că biserică noastră își rânduise, chiar din anul 1924 - ritualul după "calendarul papistaș", cum îl numea dumnealui. Dar, părintele, un adevărat sfânt, foarte ascultat și respectat, pentru că-și păstorea cu evlavie și dreaptă credință turma, de marile sărbători creștinești - de Crăciun, de Anul Nou, de Bobotează oficia slujba și pe rit pravoslovenic, desigur în limba rusă.

În rest, la Reni, ne explica Doamna în Alb, totul se manifesta într-o singură suflare.

Până într-o zi, când - lovitură de trăsnet, la primărie și la Legiunea de Jandarmi a sosit vestea de necrezut - Basarabia intra în componența Imperiului de la Răsărit! Administrația românească și toți locuitorii care doreau trebuiau să se îmbarce foarte urgent, cu puțin bagaj, pe mijloacele fluviale puse la dispoziție pentru a trece Dunărea, sau cu trenul tras deja la peron pentru a porni spre Galați.

Afluiau oamenii de pretutindeni, din oraș și

din zonă, producându-se o adevărată stare de panică și de disperare. Ba, erau unii care nu se îndurau să-și abandoneze agoniseala de-o viață, să scindeze familii, dar echipa de ciumă bolșevică era prea mare.

Era ordin ferm să se bată în timp prelungit clopotele de la biserică, dar preotul n-a permis, motivând că cei săraci rămân pe loc iar dumnealui are datoria să nu-i părăsească, ci doar să-i păstrească.

Se petreceau ceva ciudat cu preotul și cu fiile săi. Sfinția sa a dat o altfel de alarmă și a concentrat rapid, chiar în curtea bisericii o anumită categorie de oameni, o gloață amorfă, mai mult alogeni, deosebit de receptivi, de parcă erau pregătiți pentru declanșarea evenimentului.

Gloata a devenit fulgerător irascibilă, violentă și plină de ostilitate față de cei care se pregăteau să treacă în Patrie. Făceau zarvă mare autoîntitulându-se "comitet de autoapărare". Apoi turma, în frunte cu cel ce-o păstorea și cu fiile acestuia, îmbrăcați în rubaște de mătase, cu brasarde roșii, cu chipiuri muscălești, cu flamuri bolșevice și cu portretul lui Stalin (în fond și el tot preot de meserie), au ieșit în centrul civic făcând agitație împotriva imperialiștilor români și preamarind regimul bolșevic și pe marele conducător. Turma intrase în delir, spiritul gregar se dezlănțuise.

Familia Doamnei în Alb, surprinsă pe drumul care ducea la debarcader, prietenă cu familia preotului până în ziua precedentă, a fost agresată, insultată, jefuită, scuipată, umilită.

- Nici o milă față de asupriorii poporului moldovean! răcneau fiile preotului.

Vesta actelor de samavolnicie și de barbarie bolșevică ce arsesese mocnit până în acea zi și care explodase în incendiu, a ajuns la compania de jandarmi aflată la debarcader. Soldații s-au întors pentru a-i proteja pe urgisiți. Dar preotul și ai lui au sărit la bătaie. Unul dintre feciorii lui a vrut să-i smulgă arma unui soldat, pe care l-a și lovit. Acestea mai mult speriat, i-a spintecat pântecele cu baioneta, dându-i intestinele afară. După ce s-au tras focuri de armă în aer, gloata s-a împrăștiat. Preotul a rămas, s-a aplecat înmărmurit asupra feciorului pe care l-a îmbrățișat. Dar acesta intrase deja în noaptea neagră a agoniei. A sosit în fugă și preoteasa care jelea, cu disperare, ca orice mamă care-și pierde feciorul drag.

Compania de jandarmi a făcut un fel de cordon, protejând evacuarea prăpădiților de imprealiști.

În jurul preotului și al fiului care-și dădea sufletul s-a regrupat turma care până atunci, în mare taină, fusese activată și ținută în stare de iritare bolșevică.

Împreună cu distinsa doamnă am tras concluzia că era vorba de o gravă și regretabilă rătăcire, încheiată tragic și greu pedepsită de Dumnezeu.

Doamna în Alb și-a amintit și ne-a povestit cum, după exod au revenit și s-au restabilit la Noviodunum unde-și avea obârșia, iar în toamna anului 1941 tatăl dumneaei a vizitat orășelul de pe Dunăre, unde a găsit totul schimbat în rău. Despre oameni și despre faptele acestora a primit informații de la niște fini rămași în localitate.

După plecarea din vara lui 1940 a urmat o adevărată urgie, pe de o parte răfuieli și jafuri, pe de altă parte manifestații bolșevice. Astfel, înmormântarea Tânărului "căzut în luptă" s-a transformat într-o manifestație antiimperialistă, s-au ținut cuvântări, s-au lansat amenințări, s-au făcut jurăminte.

În sfârșit, au fost alese organele provizorii de conducere din care făcea parte și preotul. Apoi, la începutul lui iulie (6 iulie, n.n.) conducerea a luat parte la marea manifestație de la Chișinău, unde s-a desfășurat parada Armatei Roșii. Veniseră zile bune în care se sorbea "vin de ambră" din cupa victoriei.

Dar, minunile n-au ținut mult, fiindcă la 2 august 1940 Buceagul, adică sudul Basarabiei, a intrat în componența Ucrainei. S-au ales noile organe de conducere din care preotul nu mai făcea parte. Apoi s-a aplicat noua legislație bolșevică, în virtutea căreia a fost declarat culac și din câte aflase, fusese urcat în vestita dar temuta "mașină neagră" și trimis, se presupunea, dincolo de Ural unde, ce-i drept, existau mase întinse de suflete creștinești care aveau nevoie de preoți. Nu s-a mai auzit nimic despre el.

Doamna în Alb, deosebit de fluidă în vorbire, aproape că nu s-a oprit din povestirea celor trăiri deosebit de triste. Întreaga epopee a curs ca apa Dunării. Am constatat continuu că din sufletul său zbuciumat străbătea și-i marca chipul o tristețe împinsă până la suferință.

Am intrat și eu în dialog. M-am interesat

dacă preotul din poveste slujea la biserică din Reni dinainte de 1917 și mi-a răspuns afirmativ. Mi-a mai completat apoi că în parohia respectivă Țara trimisese, în timp, mai mulți preoți, dar nici unul n-a putut conviețui și conlucra cu preotul veteran.

Mi-am exprimat opinia că în relațiile dintre oameni apar câteodată și sentimente negative, de natură politică, mai ales, care pot degenera în ură și vrăjmășie.

Doamna mi-a replicat că povestea de la Reni era de natură inversă, pe care avea să-o deslușească mai târziu, la Noviodunum. Era vorba de invidie și poftă de supremărie, de sentimente și scopuri care nu puteau fi împlinite decât prin luptă politică vulgară, împinsă până la eludarea însușirilor de omenie.

- Dar ce s-a întâmplat la Noviodunum? am întrebat curios.

- Domnule, după fuga de la Reni, familia mea a revenit la Noviodunum, unde ne era obârșia. Treptat, treptat am găsit liniștea atât de necesară deși gândul și imaginea, adesea, treceau peste fluviu, în partea opusă. O parte a sufletului meu rămăsese acolo. Ba, chiar odată s-a petrecut o întâmplare nostimă - un cârd de gâște a trecut Dunărea, la noi. Ne-a cuprins nostalgia, le-am primit cu dragoste. Împreună cu colegii mei am prins o gâscă și i-am legat de gât un plic din piele, prin care transmiteam binețe acelora din Aliobrix.

Eu, atunci am fost străfulgerat de un gând frumos. Să declanșez o campanie de corespondență între elevii din Noviodunum și cei din Aliobrix. Prima a scris fiica noastră și a intrat în comunicare scrisă cu fiica unui profesor. Se numea Liuda, avea o soră la Kiev, învățase alfabetul latin la orele de limba franceză. Se cunoștea că nu se exprima ușor în limba străbună, deoarece conținutul nu evoluă în narativă. Această realitate reieșea și din cuprinsul celorlalte scritori. De aceea, am propus dirigenților să intensificăm campania de corespondență.

Așa s-a făcut că zilnic se facea la Liceu o mulțime de scritori.

În sfârșit, Doamna în Alb și-a transferat povestirea la Noviodunum. Venise vremea când bolșevismul se revărsa și asupra patriei noastre. și a început campania de colectivizare în fața căreia țărani au opus rezistență și chiar au ripostat în localitățile nord dobrogene.

A urmat represiunea, operă condusă cu fer-

mitate de o Tânără căpetenie a Partidului, care a ordonat arestări. Printre victime s-a aflat și un suflet drag al Doamnei în Alb, deși acel suflet nu avea nici o legătură cu răzmerița, mai ales că știa bine cum reacționau bolșevicii. Pe când erau duși, doi căi de către un ofițer de securitate, acesta le-a destăinuit numele celor doi delatori care întocmisera liste. Învățătorul Sechila, cu care făcea pereche, a cerut să se facă o confruntare.

Din întâmplare, peste ani, am avut datoria ca pe unul din cei doi sicofanți să-l conduc pe drumul fără întoarcere. Eram împreună cu Învățătorul Sechila, care spunea cu o intonație ridicată că în acel moment i-a iertatoate toate păcatele. Al doilea trădător, de fapt Talpa Iadului, ridicat în rang, a dus o viață dulce încă multă vreme.

Știri despre acele întâmplări am mai obținut și din alte surse.

Astfel, am aflat că o Tânără Învățătoare a fost poftită să-i conducă pe securiștii cu înfățișarea pașnică și elegantă la clasa unde oficia Învățătorul Sechila. Aceasta se afla în mijlocul elevilor săi, aplăcat să-i îndrume și să le lumineze sufletele.

N-a mai apucat să-și termine lectia!

Prin forța destinului, în anii următori, Tânără Învățătoare și-a continuat activitatea într-o localitate din România. Un fel de insulă a sclavilor!

Și dumneaei, suflet sensibil și nobil, l-a rugat pe unul dintre ofițerii "S.S." (Securitatea Statului, n.n.) să-i destăinuie dacă colegul său mai vârstnic și ceilalți urgisiți se află în lagăr. De bună seamă, voia să ducă vești familiilor atât de îngrijorate.

Pe un ton extrem de amical și convingător, temnicerul a liniștit-o comunicându-i că sigur nu se află acolo, că n-a auzit de numele lor.

Dar, la scurt timp, în primăvara anului 1962 s-a încheiat colectivizarea agriculturii și autoritățile comuniste, în anul 1964, au emis un act de clemență. După șapte ani de cumplită opresiune, Învățătorul Sechila a fost eliberat. Ofițerul temnicer i-a comunicat tinerei Învățătoare că deținutul despre care cerea informații a plecat acasă.

Supremă, fericită surpriză!

Așa cum am mai relatat, drept răsplătă, fostul deținut l-a iertat pe cel care l-a trimis la temniță și - ca o încununare a sufletului său creștinesc, l-a condus pe drumul fără de întoarcere.

Trista epopee apare ca o punere în scenă a

conflictului dramatic dintre nemuritorii Jean Valjan și Javert, personaje însuflătoare și oferite ca model posteritatii de geniul lui Victor Hugo.

Reîntorcându-ne la evocarea întâlnirii cu Doamna în Alb, mi-amintesc că, atunci când convorbirea se apropia de sfârșit, i-am adresat invitația de a fi căteva zile oaspetele nostru în orașul de care o legau acele resorturi nevăzute, nedestăinuite. Nu mi-a răspuns printr-un refuz, ci mi-a explicat că i-ar fi imposibil să mai calce pe frumoasele cărări ale tinereții.

Parcă uimit de trista epopee expusă de Doamna în Alb, nu mi-a venit nici ideea să rog să-mi comunice adresa. Din discuție aflatam doar că locuiește în Sibiu.

Oricum, lecția de viață pe care mi-a prezentat-o Doamna în Alb mi-a fost spre luare aminte!

Între timp, corabia s-a apropiat de Noviodunum și ne-am luat rămas bun. Doamna în Alb avea ochii în lacrimi. Ne-a condus, fixându-și locul la balustrada navei de unde avea orizont deschis către debarcader și spre frumosul și exoticul Noviodunum. Apoi nava a fluierat prelung și a pornit. Doamna în Alb care rămăsese fixată la balustradă, ridicată în vârful picioarelor, agita mâna în semn de adio. Din ce în ce contururile sale se transfigurau și aveam senzația că spre orizontul îndepărtat corabia ducea acea ființă căreia i-a dat viață Jean Bart - frumoasa, dar nefericita Evantia.

Ne-am trezit din visare și am pornit încet și tacut spre casă. Ne întorceam din concediu parcă mai obosiți, cu sufletul încărcat și marcat de trista epopee.

Peste ani am adunat date, știri nu numai despre orașul Reni ci despre întreaga Basarabie. Sunt în măsură, acum, să redau informații apărute în literatura istorică.

Astfel, despre Reni se dă de știre că atunci când a pornit ultima navă spre Patrie au fost împușcați doi marinari români. Au urmat încăierări sângheroase, ca de altfel în întreaga Basarabie, de aceea Armata a IV-a a primit ordin să ia măsuri de protejare a populației. Pe linia strategică Reni-Galați acționa Regimentul 46 infanterie, care a fost atacat de alogenii bolșevizați.

Unitatea a rispat și - cităm: "La Reni au fost incidente grave... între evrei, care împușcaseră doi marinari români și autoritățile militare românești. Evreii purtau brasarde roșii. Au

fost împușcați 15-20 teroriști...evrei comuniști".

Literatura istorică descrie și marea manifestație care a avut loc în ziua de 6 iulie 1940 la Chișinău, la care a participat și Comitetul Provisoriu de la Reni.

La manifestație, din partea Moscovei au participat Hrușciov, Mehlis - călăul Basarabiei și mareșalul Timoșenko, ucrainean din sudul Basarabiei, localitatea Furmanca, apropiat al lui Stalin din vremea războiului civil, avansat la gradul de mareșal cu trei zile înainte, comandant al trupelor sovietice care, la 17 septembrie 1939 au invadat partea de Est a Poloniei, comandant al trupelor care la 19 noiembrie 1939 au declanșat războiul - fără glorie, împotriva Finlandei, comisar al apărării (ministrul) în anii 1940-1941, comandant al grupului de armate care în toamna anului 1941 apărau Moscova, înlocuit în octombrie 1941 cu un comandant mai capabil - generalul Gh. C. Jukov. Este știut că marii comandanți ruși fuseseră execuți în anii 1937-1938 din ordinul lui Stalin.

La tribună, în spatele mareșalului, se afla fratele său, țăran analfabet din Furmanca.

Scopul? Propagandă în favoarea regimului sovietic și împotriva României. Evident - antiteză propagandistică bolșevică.

La marea demonstrație au fost prezente toate comitetele bolșevice din orașe și reprezentanții tuturor etniilor, evident - cea românească fiind pusă în stare de inferioritate.

Au defilat batalioane ale Armatei Roșii, apoi un batalion al NKVD -ului (KGB) și ... un batalion SS Tottenkoph (cap de mort) care se afla în schimb de experiență, prevăzându-se în program și vizitarea unor gulaguri.

Știrea a fost transmisă de un activist evreu, aflat la tribuna oficială, care spumega de furie!

Detașamentele SS Totenkoph, care formau și cordoane de onoare împreună cu camarazii din NKVD erau echipate în elegantele și vestitele uniforme "Musfarbe" (culoarea șoarecelui) - precizează literatura istorică.

Si cine erau cei care defilau la brățete cu soldații SS?....!!

Simplu - erau acei alogeni care mai fac și astăzi gura mare, din America și până dincolo de Prut.

Aceasta a fost povestea Doamnei în Alb de la Noviodunum.

Apariții editoriale

REVISTA LITERATURII ROMÂNE

NICOLAE IORGĂ

ÎNTRE FRÂSTOLOU

ÎNTRU FRÂSTOLOU

ÎNTRU FRÂSTOLOU

LUMEA PĂRINȚILOR

REVISTĂ A Uniunii scriitorilor macedo-români

Director Victor Enache; Apare la Timișoara

ION TUTUNEA - HERCINICUL

Scrisori alese

ELEGII TULCENE

Vol. VI

Proză scurtă